

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

چارم آگست ۲۰۱۶

تصحیح، تنظیم و شرح لغات: خ. معروفی

دیوان

"عبدالله شهاب ترشیزی هروی"

۱۰۷

مُقَطَّعات

- ۸ -

امتحانِ تجیم^۱

در آسمان چو قران^۲ و دران قران چون است
چه منزل است، که در وی به چشم بیننده؟
ستاره را سبب رجعت و اقامت چیست؟
عطارد از چه ز خورشید می نگردد دور
کسوف شمس چه و اختلاف آگونش چیست؟
خسوف ماه کدام است و چون شود پنهان؟
که از مقابله بُعد دو کوکب افزون است
مدار چرخ و طلوع بروج و اژون است
به چشم ما، حرکاتش چرا نه موزون است
مگر دلش به رخ آفتاب مفتون است
که در کسوف گهی قیر و گه^۴ طبرخون است
مهی، که مشعل^۳ بارگاه گردون است

^۱ "تجیم": کلمه عربی و مصدر باب "تفعیل"، برخاسته از کلمه "نجم" (ستاره) و در معنای "بررسی ستارگان" یا "ستاره شماری" است. و این همان مصدری است، که اسم فاعلش "منجم"؛ یعنی "ستاره شمار" و "عالم علم نجوم" نامیده می شود.
^۲ "قران": کلمه عربی و در معنای "نزدیکی" و "نزدیک شدن" و در علم نجوم مراد از "نزدیک شدن ستارگان به هم" است.
^۳ "کون": بر وزن "خوف" (کلمه عربی و در معنای "بودن" است.
^۴ "طبرخون" و یا "نرخون" در معنای "عناَب" یا "رنگ عنابی" است

مه از چه گاه برافزون چو عارض ليلا ست
نظر به دوستي و دشمني، و نيمه آن
ز ثلث و سدس فلک راه دوستي چون است
کدام جزء زمين، تا به زير قطب شمال^۰
نشيمنی، که شب و روز آن بُود، يکسان
کدام جاست که سالی دران شبانروز است
هم از چه گاه به گاهش چو چشم مجنون است
مر اختران را از بُرجها بگو، چون است
ز ربع و نيمه چرا، ماجرا دگرگون است
ز تحت دایره آفتاب بيرون است
کدام جزء ز اجزای ربع مسکون است
ز سالها، که به ماه و به هفته مشحون است

جواب اين همه بايد، که زود بفرستی

بدان طریقه، که آن با صواب مقرون است